

An aerial photograph of a city, likely Utrecht, featuring a prominent brick church tower (the Dom Tower) in the center. The city is densely packed with buildings, mostly with red-tiled roofs. There are green spaces, including a large park area to the right of the church. The text "Welkom!" is overlaid in white, sans-serif font in the upper middle part of the image.

Welkom!

De bijeenkomst begint om 14:40 uur

An aerial photograph of a city, likely Utrecht, featuring a prominent brick church tower (the Domtoren) in the center. The city is densely packed with buildings, mostly in shades of red and brown, with some green spaces and trees visible. The image is used as a background for the presentation slide.

Uw wensen in de laatste levensfase

En hoe maakt u die bespreekbaar?

Pito Meeuwis, Huisarts

Oktober 2026

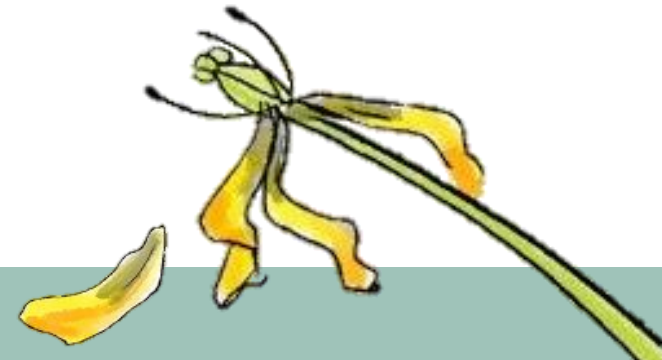
Doodgewoon

Toon Hermans

Waarom deze bijeenkomst?

Informatie geven zodat u kunt nadenken
over uw wensen in de laatste levensfase

Huishoudelijke mededelingen

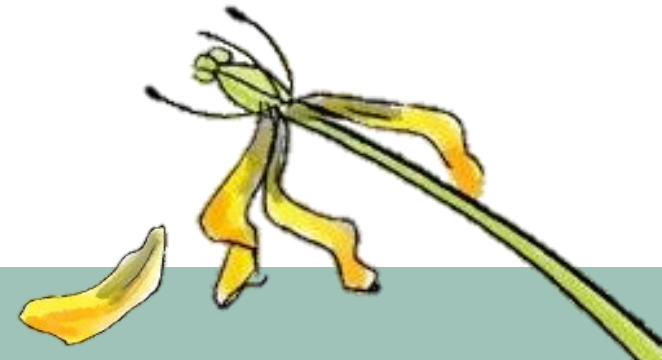
Eén moment om vragen te stellen

De presentatie en extra informatie is te vinden op onze praktijkwebsite

Rood en groen kaartje op uw stoel

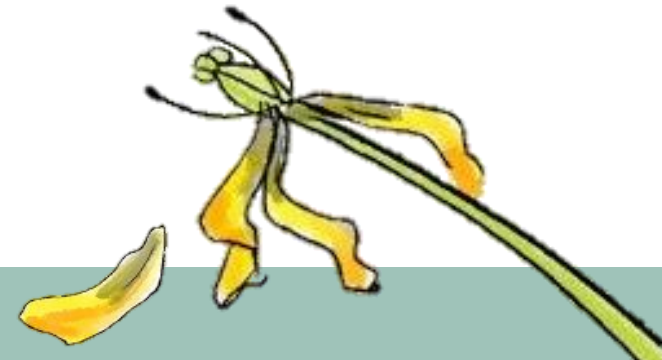
Stelling

Ik heb wel eens nagedacht over mijn wensen in
de laatste levensfase

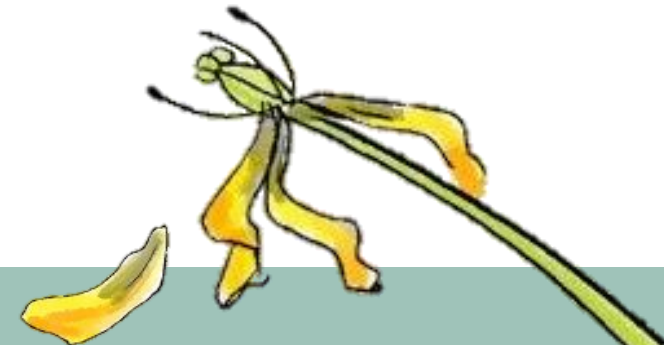

Wat gaan we bespreken

- Zorg in de laatste levensfase (palliatieve zorg)
- Uw wensen in de laatste levensfase
- Praten met uw naasten en uw arts

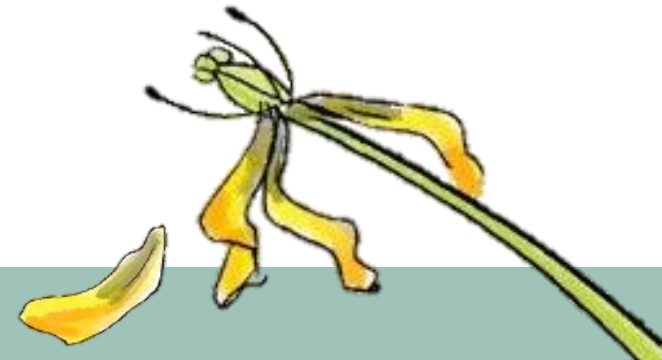

Video fragment

Wat gaan we bespreken

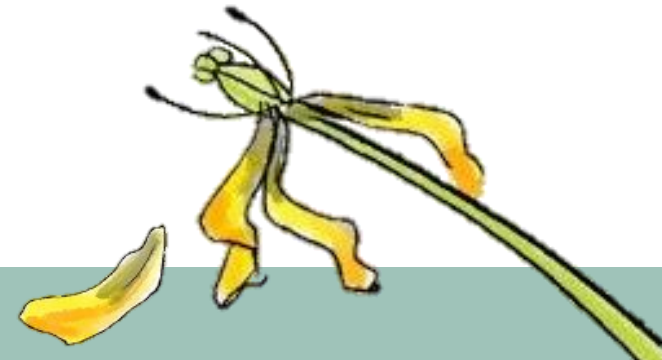
- Zorg in de laatste levensfase (palliatieve zorg)
- Uw wensen in de laatste levensfase
- Praten met uw naasten en uw arts

Stelling

Palliatieve zorg is alleen voor mensen die nog
maar een paar weken te leven hebben

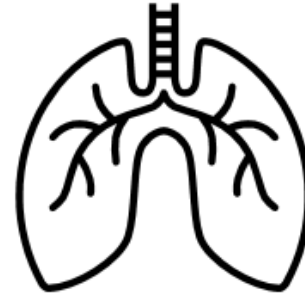
ONJUIST

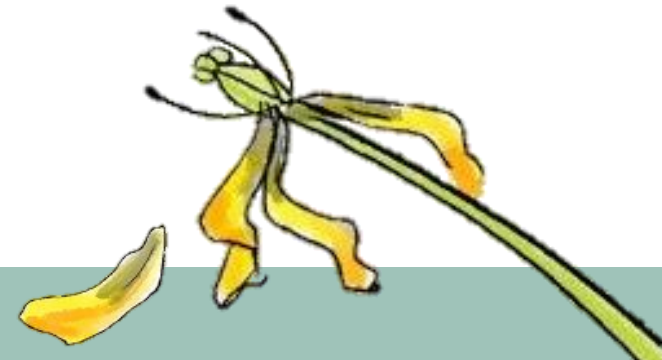
Wat is palliatieve zorg?

Behandeling van kwaliteit
van leven

Levensbedreigende aandoeningen
of langzame achteruitgang

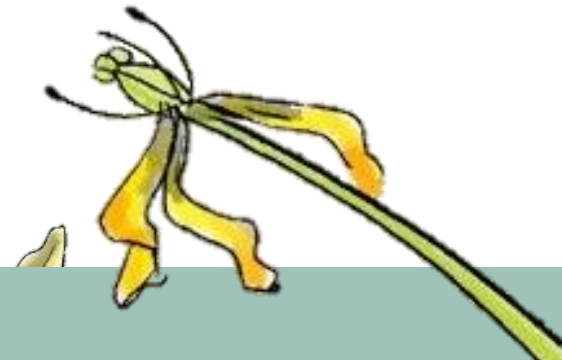

Wat is palliatieve zorg?

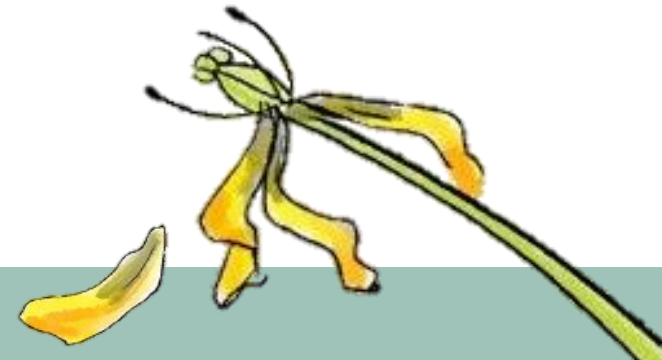
Mogelijkheden zorg thuis

- Huisarts
- Wijkverpleging / Thuiszorg
- Vrijwilligers in de palliatieve zorg
- Geestelijk verzorger / Centrum voor Levensvragen Limburg
- Maatschappelijk werk / Psycholoog
- Fysiotherapeut/ Ergotherapeut/ Diëtiste
- Inloophuizen: Toon Hermans Huis

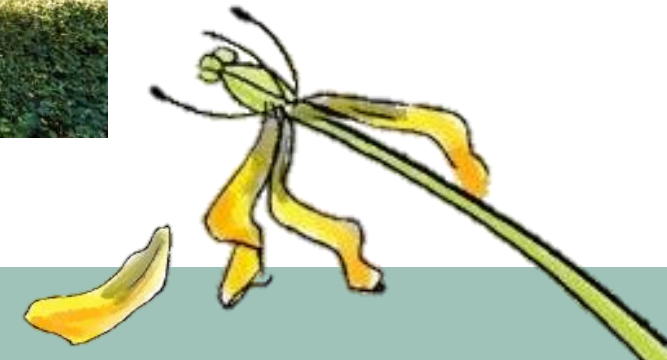

Mantelzorg

Alle hulp aan iemand die ziek of hulpbehoevend is, door bijvoorbeeld een partner, kind, buurman/buurvrouw

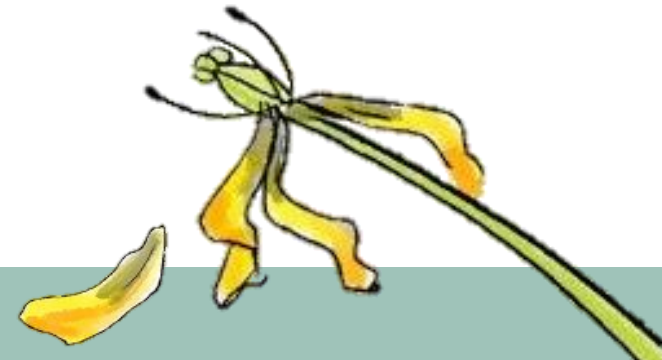

Sint Fransiscus hospice

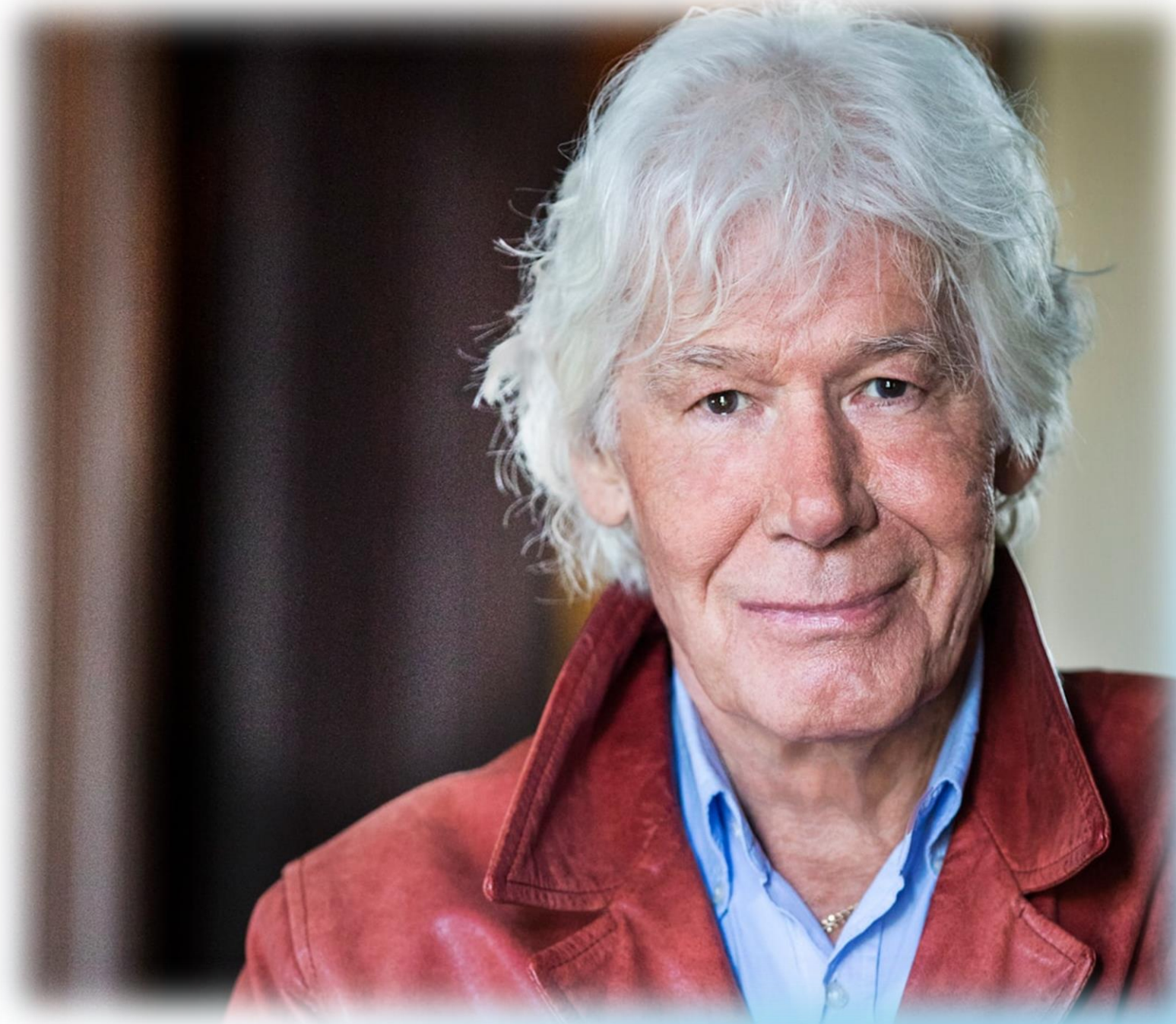
Wat gaan we bespreken

- Zorg in de laatste levensfase (palliatieve zorg)
- Uw wensen in de laatste levensfase
- Praten met uw naasten en uw arts

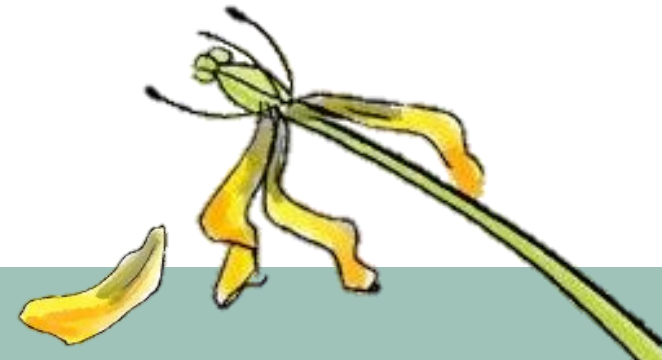
Laatste wens

Paul van Vliet

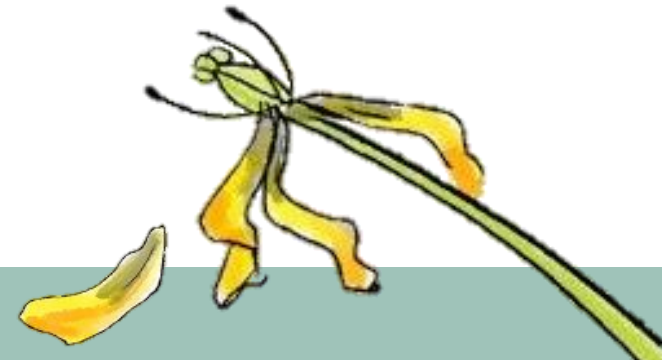
Voorbeelden

- Wel of niet reanimeren
- Wel of geen beademing
- Wel of niet naar het ziekenhuis
- Euthanasie en palliatieve sedatie
- Wie mag er voor u beslissen als u dat zelf niet meer kunt?
- Waar wilt u sterven en wie zijn daarbij?

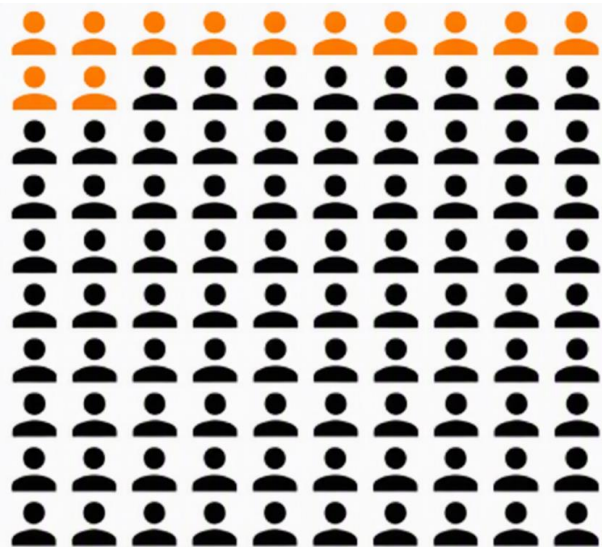
Voorbeelden

- Wel of niet reanimeren
- Wel of geen beademing
- Wel of niet naar het ziekenhuis
- **Euthanasie en palliatieve sedatie**
- Wie mag er voor u beslissen als u dat zelf niet meer kunt?
- Waar wilt u sterven en wie zijn daarbij?

Reanimeren?

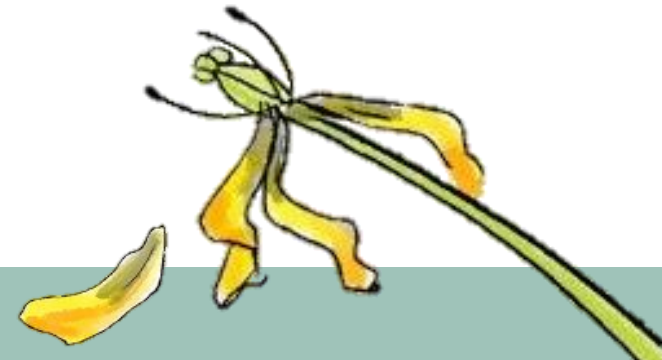
- Hartstilstand
- Ouder → minder goede uitkomst

12 uit 100

Euthanasie en palliatieve sedatie

Vroege afslag

Proces

Gezamenlijk
besluit van arts en
patiënt

EUTHANASIE
stoppen met leven

Zorgvuldigheidseisen:

- Wilsbekwaam
- Ondragelijk en uitzichtloos lijden
- Geen andere redelijke manier om klachten te verlichten

Onafhankelijk arts betrokken
(SCEN-arts)

Late afslag

Doel = lijden verlichten

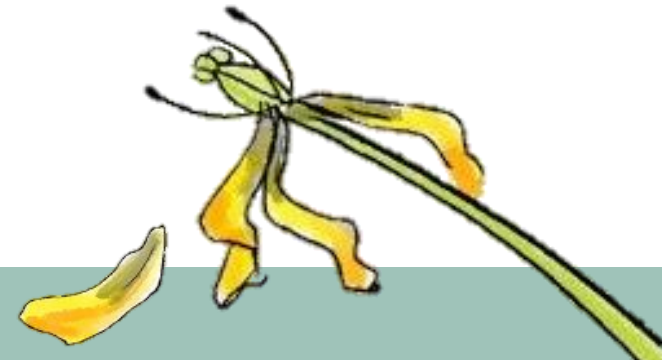
Kan direct worden
toegepast

PALLIATIEVE
SEDATIE
*verlagen van
het bewustzijn*

Eisen:

- Overlijden wordt verwacht
< 2 weken
- Geen andere redelijke
manier om klachten te
verlichten

Iemand overlijdt niet door de
medicijnen die worden gegeven

EUTHANASIE

stoppen met leven

Soms kun je zo veel lijden dat je niet meer verder wilt leven. Je kunt dan euthanasie aanvragen. Dat betekent dat een arts, op jouw verzoek, een einde maakt aan je leven. Je kunt een verzoek doen voor euthanasie, maar er zijn bepaalde regels.

- Het moet duidelijk je eigen keuze zijn.
- Je moet ondraaglijk en uitzichtloos lijden.
- Er is geen andere manier om je pijn of klachten te verlichten

Ondraaglijk lijden betekent dat het lijden heel erg is. Dit kan lichamelijk zijn, zoals pijn of moeite met ademen. Maar het kan ook geestelijk zijn, zoals angst of somberheid. Vaak gaat het om een combinatie van deze problemen.

Voor euthanasie moet je de informatie goed begrijpen en zelf een keuze kunnen maken. Dit heet **wilsbekwaam** zijn. Als je later niet meer wilsbekwaam bent, is het handig om een schriftelijke wilsverklaring te maken met je wens voor euthanasie. Bespreek dit op tijd met je arts; een notaris is niet nodig.

Voorbeelden van vragen van de arts:

- Waarom ervaar je jouw leven als ondraaglijk?
- Zijn er voor jou geen andere manieren om het lijden draaglijker te maken?
- Is het je eigen wens is en zet niemand je onder druk?
- Heb je er goed over nagedacht?
- Weet je wat euthanasie betekent en hoe het gaat?

Bij **euthanasie** overlijdt je door medicijnen die je krijgt. Bij palliatieve sedatie overlijdt je niet door de medicijnen, maar door de ziekte die je al had.

Goedkeuring tweede arts

- Na goedkeuring van je eigen arts praat je met een tweede arts. Dit is een SCEN-arts. Deze arts controleert of jouw arts de regels voor euthanasie goed volgt.
- Het proces van euthanasie kan soms weken duren. Het is daarom belangrijk het op tijd met je arts te bespreken.

Hoe gaat euthanasie:

- Je krijgt het eerste medicijn waardoor je het bewustzijn verliest
 - Infuus: je krijgt een infuusnaald in je arm (levensbeëindiging op verzoek)
 - Drankje: je drinkt zelf het medicijn op (hulp bij zelfdoding)
- Daarna krijg je een tweede medicijn dat je spieren verlamt (o.a. je hartspier en ademhalingspijpen)
- Je overlijdt dan snel en rustig

PALLIATIEVE SEDATIE

verlagen van het bewustzijn

Als je gaat overlijden, kun je veel pijn hebben. Of je kunt onrustig, benauwd of bang zijn. Soms helpen gewone medicijnen dan niet meer goed. De arts kan in dat geval een extra medicijn geven. Dit medicijn zorgt ervoor dat je de klachten niet meer voelt. Dit heet palliatieve sedatie.

Bij palliatieve sedatie maakt het medicijn je minder bewust. Je merkt dan de klachten niet meer. Vaak krijg je het medicijn de hele tijd (continue), tot aan je overlijden. Maar soms wordt het medicijn alleen 's nachts of tijdelijk gegeven. Dit heet tijdelijke (intermitterende) palliatieve sedatie. Als de klachten heel plotseling en ernstig zijn, kan de arts ook acute sedatie geven.

Bij **palliatieve sedatie** overlijdt je door de ziekte die je al had, niet door de medicijnen. Bij euthanasie overlijdt je door de medicijnen die je krijgt.

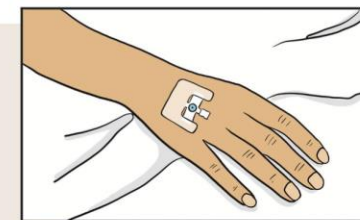

Wanneer mag het?

- Als verwacht wordt dat je snel komt te overlijden (binnen twee weken)
- Als je erge klachten én die niet goed kunnen worden behandeld met andere medicijnen (dokters noemen dit een refractair symptoom)
- Als jij, of je naaste, toestemming hebt gegeven (in acute situaties is dit niet altijd mogelijk)

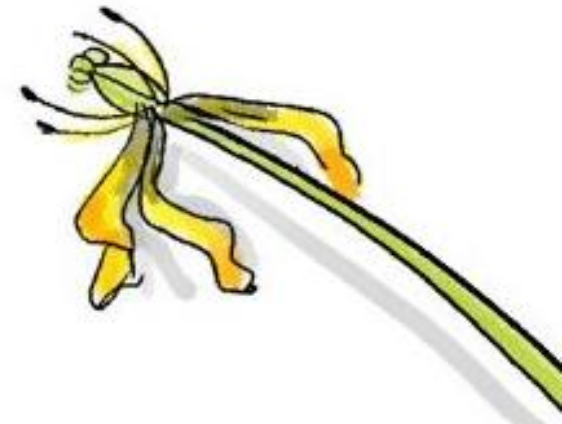
Hoe werkt het?

- Je krijgt via een naaldje een medicijn toegediend (midazolam). In sommige situaties kan het ook als neusspray worden gegeven
- Je wordt rustig en bent niet meer of minder bij bewustzijn
- Meestal leef je na start van voortdurende (continue) palliatieve sedatie nog enkele dagen

Wat gebeurt er?

- Het is de bedoeling dat je geen last meer hebt van je klachten.
- Soms kom je weer even bij, maak je geluid of beweeg je. Dat is niet erg en hoort erbij.

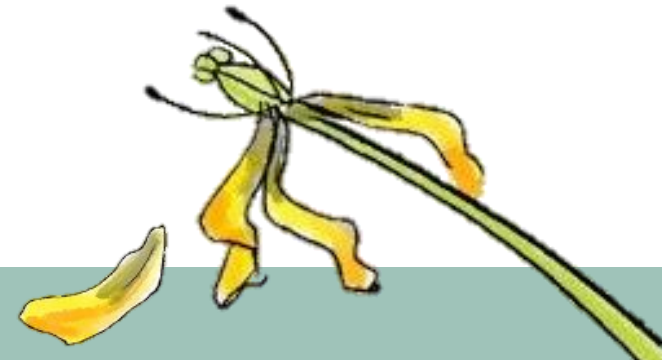

Heeft u vragen?

Wat gaan we bespreken

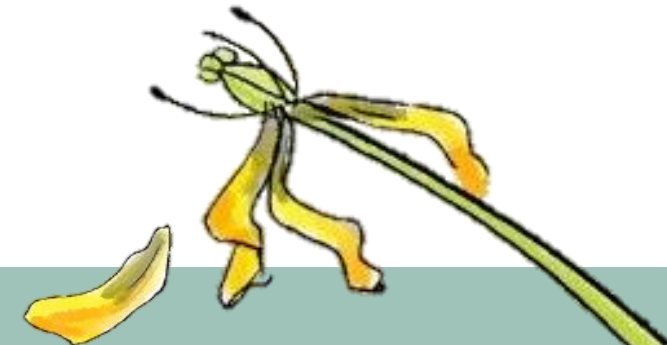
- Zorg in de laatste levensfase (palliatieve zorg)
- Uw wensen in de laatste levensfase
- Praten met uw naasten en uw arts

Praten met naasten

Op tijd wensen en behoeften bespreken met familie en vrienden

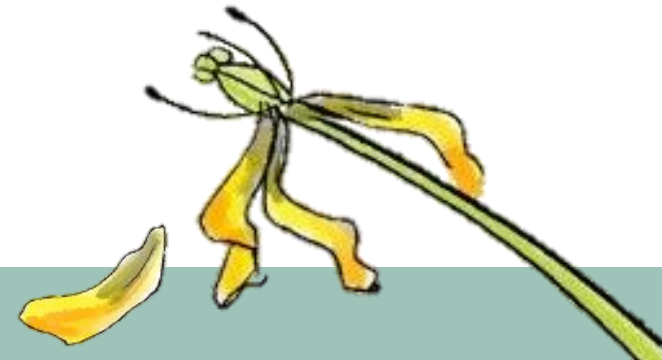
- iets gezien op televisie / iets gelezen / deze bijeenkomst
- Praat eerst met iemand bij wie u zich het meest op het gemak voelt
- Zeg dat het u bezig houdt, ook al is het nog niet aan de orde
- Heb begrip voor elkaar

Praten met een arts

Op tijd wensen en behoeften bespreken met een arts

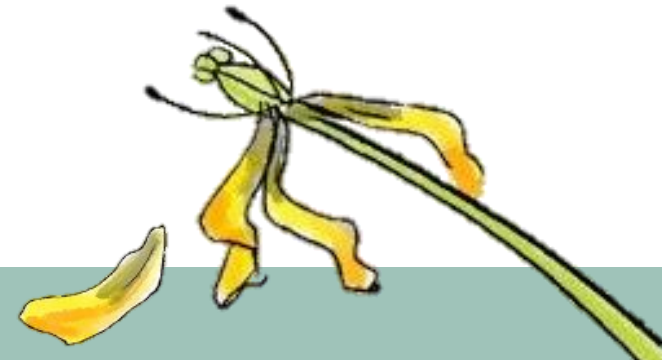
- Vraag om een dubbel consult
- Neem iemand mee naar het consult
- Schrijf van te voren uw vragen op
- Bij moeilijke vragen; vraag bedenktijd en maak een nieuwe afspraak
- Praat over het gesprek met familie of vrienden
- Recht op informatie & Recht op niet weten

Stelling

De wilsverklaring moet jaarlijks geëvalueerd worden

ONJUIST

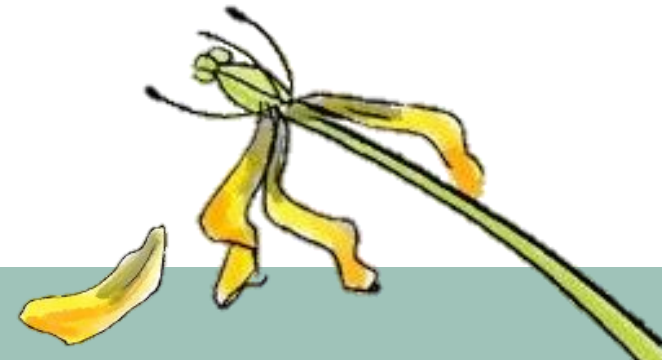
Wilsverklaring

Schriftelijke verklaring of aantekening in uw medisch dossier

Het hoeft niet via de notaris!

Uw wensen en uw wilsverklaring kunt u altijd veranderen

Geen garanties!

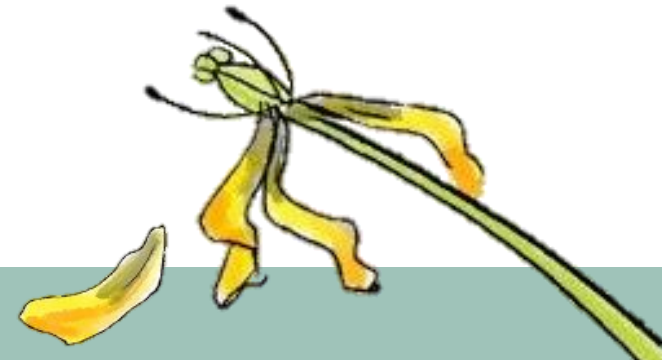

Wilsverklaring

- Als u zelf geen beslissingen meer kunt nemen (bijvoorbeeld coma)

Soorten wilsverklaringen:

- Behandelverbod (extra belangrijk bij dementie!):
 - Niet reanimeren, levensverlengende behandelingen
- Het aanwijzen van een vertegenwoordiger / volmacht
- Euthanasie verzoek

WENSEN VASTLEGGEN

Zorg in de
palliatieve fase

- **Wilsverklaring:** hierin schrijf je je wensen over het einde van je leven en medische behandelingen. Je bepaalt ook wie voor jou beslissingen mag nemen als je dat zelf niet meer kunt.
- **Levenstestament:** dit leg je vast bij de notaris. Hierin staat wie je financiële en persoonlijke zaken regelt als jij dat niet meer kunt. Dit is niet nodig als je alleen je medische wensen wilt vastleggen.

Mensen praten vaak niet over het einde van hun leven. Maar waarom niet? We bereiden ons wel voor op andere belangrijke momenten. Het gaat niet alleen om medische dingen, maar ook om andere zaken die belangrijk zijn voor een goede afsluiting van het leven. Als je wilt dat anderen goede keuzes voor je maken, kun je je wensen opschrijven en dit delen met je familie en zorgverleners.

Heb je wensen over de laatste levensfase of een wilsverklaring? Bespreek dit dan altijd met je **huisarts!**

Maak je eigen wilsverklaring!

Je kunt zelf een wilsverklaring maken. Er zijn geen wettelijke eisen voor een wilsverklaring. Je hoeft dus ook niet naar een notaris voor een wilsverklaring. Wat moet je **altijd** opschrijven voor een wilsverklaring?

- Wat wil je nog wel en niet?
- Je voor- en achternaam
- De datum
- Je handtekening

Voorbeelden voor in je wilsverklaring:

- Wel of niet reanimeren
- Wel of geen beademing
- Wel of geen dialyse
- Wel of geen sondevoeding
- Wel of niet naar het ziekenhuis
- Wel of niet stoppen met eten en drinken
- Wel of geen organen of weefsel doneren
- Wie mag voor jou beslissen als je dat zelf niet meer kunt (je stelt een vertegenwoordiger aan)

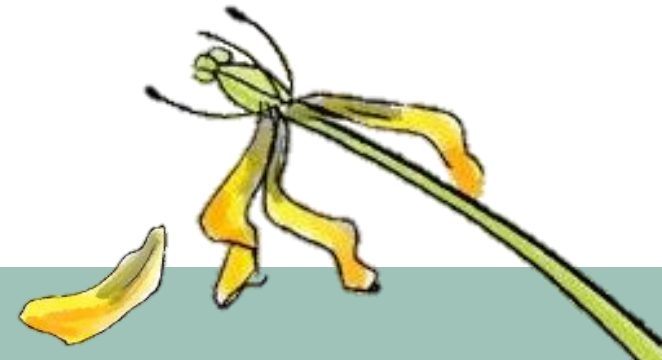
De Kern

Palliatieve zorg is langer dan de laatste weken of maanden.

Centrale vraag: Wat is belangrijk voor u in de laatste levensfase?

Ga op tijd in gesprek. Dat kan ook als u nog niet ziek bent.

- In gesprek met uw naasten.
- In gesprek met uw arts.

In gesprek met uw huisarts? Laat uw gegevens achter

T. Berghuis

J. Koopmans

S. Rhose

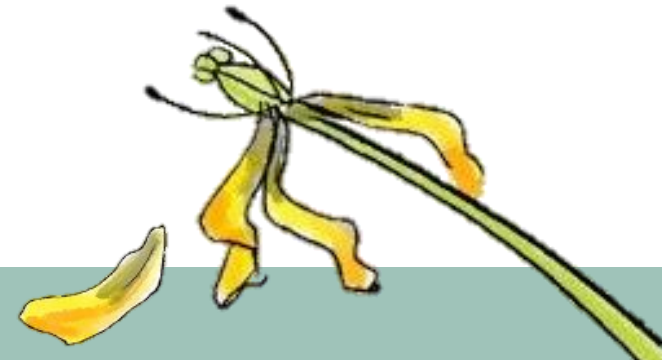

P. Meeuwis

S. Berghuis

Bedankt voor uw aandacht!

Bronvermelding

Deze presentatie is gebaseerd op een presentatie van Amsterdam UMC in het kader van het project 'In gesprek met de burger', gefinancierd door ZonMw

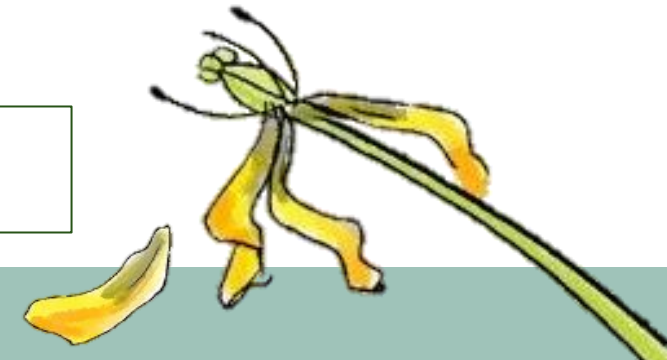

Oorspronkelijke materialen kunt u vinden op:

<https://palliaweb.nl/consortium-noordhollandflevoland/wat-we-doen/projecten/implementatie-in-gesprek-met-de-burger>

Eigenaarschap Burger-materialen: EPZ Amsterdam UMC

License: CC BY-NC-SA: This license lets others remix, adapt, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

Handige links

Informatie over euthanasie en palliatieve sedatie

[De Carend Infographics: Euthanasie en palliatieve sedatie – Carend](#)

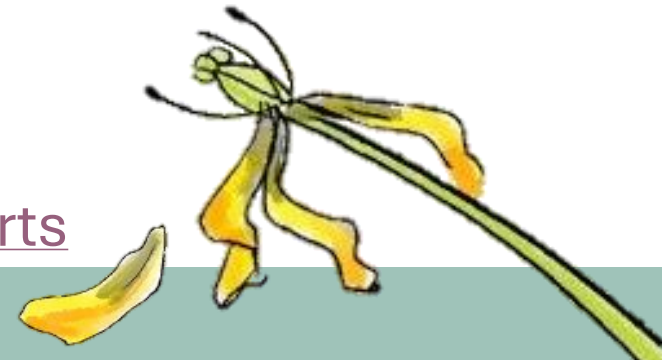
Informatie over reanimeren

[Ik denk na of ik gereanimeerd wil worden | Thuisarts](#)

Informatie over uw wensen in de laatste levensfase

[De Carend Infographic: Wensen Vastleggen – Carend](#)

[Ik denk na over mijn wensen voor zorg en behandeling | Thuisarts](#)

Handige links

Instanties ter ondersteuning van palliatieve zorg thuis

[Home - Centrum voor Levensvragen Limburg](#)

[Toon Hermans Huis Weert - Toon Hermanshuis Weert](#)

[Geestelijke Verzorging in Nederland | Vind een geestelijk verzorger](#)

Informatie voor mantelzorgers

[Weert - Algemeen Maatschappelijk Werk Midden-Limburg](#)

[BMZM – Beroepsvereniging Mantelzorgmakelaars – mantelzorgmakelaars](#)

[zorgverzekeraars werkgevers mantelzorgers overheid BMZM](#)

